

Kérdés:

Én például egy gondolatot itt az előbb olvasott versében kicsit adysnak éreztem. Maga ezt nyilván már nem érzi. De Ady mert először ilyent kimondani versben a műzsáról, hogy „csodás verses rádfcgásaim”, s „ráaggatott díszreiből egy nőre”, „Hisz rajtad van krózságom nyoma”. Maga már természetesen ír le ilyeneket: „rádbüvöltem hóbortjaimat”.

Lehetséges, nem is röstellem. Hiszen az irodalom, ha nem is úgy építkezik, mint mondjuk a tudomány — hogy nem kell újra felfedezni a Püthagorász tételét, mert azt már felfedezték; tehát egyszerűbb azt megtanulni, amit 3—4 ezer év alatt már felfedeztek, és aztán úgy építkezni tovább —, de azért az irodalomban is van valami folytonosság az időkben, vannak bizonyos közkinccsek, amelyeket befogad az ember és viszi tovább. Mert attól, hogy valaha egy költő föltalálta a metaforát s ebből a régi görögök még egy meghatározást is sikerítettek, ma még senki sem érzi úgy, hogy én most X.-et utánzom azért, mert az én versemben is vannak metaforák, vagy más adaptálható — simán közkinccsé lett — módszerbeli lelemények. De van egy másik oldala is a dolognak, az hogy Ady után már nem lehet úgy írni, mint Ady előtt. Mint ahogy határidő volt szerintem később József Attila is. Csak egy formai példát a kettenjük közötti határvonal érzékeltetésére: Adynál magától értetődően és természetesen burjánoztak a jelzők, akár díszítő szerepet is viselve, az érett József Attilánál viszont már minden jelző szigorú funkciót tölt be, szabatosan minősít.

PILINSZKY JÁNOS:

Ady ébresztett rá a költészet értelmére tizennégy éves koromban. Mégis tökéletesen megértem, miért hanyatlott napjainkban költészete iránti lelkesedésünk, szeretetünk. A koncentrációs táborok világa, az egyetlen kis didergő molekulára redukált ember után mit kezdjünk Ady királyi pózaival? József Attila mérésadatai az emberről és a mindenségről kétségtelenül sokkalta pontosabbak, használhatóbbak számunkra.

Ady helye a világirodalomban? Sajnos, Adyt fordítani szinte lehetetlen. Költészete főként nyelvi és képi szuggesziókból él, ami sehogy se tűri meg a fordítás — minden fordítás — nélkülözhetetlen értelmező munkáját. Igaz, minden költői nyelv szimbolikus, nemcsak Adyé. De például József Attila szimbólumai valamiféle hiperkonkretság szabatoságával hatnak — tökéletesen fotogének, hogy úgy mondjam, tehát fordíthatók, előhívhatóak, átvihetőek bármelyik idegen nyelv képernyőjére.

Ady jövője? Az értékelésben mutakozó apály — szerintem — előbb-utóbb eltűnik majd. Hiszen épp költészetének „királyi eleme” rendkívül gazdag, sokrétű, ha sokszor több is van benne — sajnos — a nietzscheánus, mint az evangéliumi királyságból.

Ady és a modernitás? Számomra — mindenek ellenére — döntően és végérvényesen Ady a legjelentősebb modern magyar költő. Mint Baudelaire a franciáknál, ő az, aki Atlasz módjára megfordította hátán a régi világot, mondhatnám úgy is, a régi magyar világot. Ilyen tette csak szuverén óriás vállalkozhatott. Hogy mások Európa modernebb törekvéseit közvetítették volna? Mit számít? Ady egy irodalomtörténeti pillanatban a glóbusz ránk eső pontján magára vette és meg is fordította a világot. A többi irodalom. És többnyire csak irodalom már.

Hatása? Közvetlenül, vagy közvetve szinte valamennyiünkben tovább él. Legnyilvánvalóbban Juhász Ferenc lírájában, aki Ady kozmikus sugallatait igyekszik lenyűgöző részletmunkákkal egy az egyhez arányban konkretizálni.

SIMON ISTVÁN:

Úgy gondolom, elég köztudott dolog, hogy ragaszkodom elképzeléseimben vagy a saját gyakorlatomban a hagyományokhoz, mert hiszek abban, hogy van folyamatoság az irodalomban. Eppen ezek a nagy egyéniségek, mint Ady is, bizonyítják, hogy robbanásszerű újítást sem lehet hagyományok vállalása nélkül elképzelni, és különösen nem lehet megteremteni egy nagy lírájú életművet anélkül, hogy valamiképpen ne kapcsolódna visszamenőlegesen a nagy haladó tradíciókba. Én itt látom ma Adynak